

Norsk Billedhoggerforening

Adresse: Hekkveien 5, 0571 Oslo

Tel: +47 22 37 77 80

Fax: +47 22 37 53 47

e-post: nbf@skulptur.no

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep

0030 OSLO

NBFs høringsuttalelse om Rapporten Gjennomgang av Norsk kulturråd

---

Norsk Billedhoggerforening (NBF) er en landsdekkende billedkunstnerorganisasjon med over 400 medlemmer, og organisasjonen omfatter flesteparten av alle profesjonelle kunstnere som jobber med tredimensjonalt uttrykk; på tvers av sjangere og kunstnerisk posisjon. NBF dekker og representerer således hele det tredimensjonale feltet.

Billedhoggerforeningen fungerer som nasjonalt nettverk, dialogforum og kunstfaglig kompetansesenter, og har siden starten beskjeftiget seg spesielt med kunst i offentlig rom. NBF har til formål å fremme kunstneres faglige, økonomiske, sosiale, ideelle interesser og arbeide for gode kollegiale forhold. Formålet er dessuten å formidle og å styrke samfunnets forståelse for tredimensjonal kunst. Billedhoggerforeningen er en av 20 grunnorganisasjoner samlet i paraplyorganisasjonen Norske Billedkunstnere.

NBF takker for muligheten til å komme med et hørings svar. Vi har oppfordret våre medlemmer til på epost å komme med innspill og har behandlet rapporten på vårt styremøte 13. august. Vi vil med dette komme med følgende tilbakemeldinger på Rapporten Gjennomgang av Norsk kulturråd.

Kommentar til utrednings- og høringsprosessen:

Kulturdepartementet nedsatte i desember 2013 en utredningsgruppe som fikk i oppdrag å gjennomgå Norsk kulturråd.

I tillegg til utredningsgruppen nedsatte departementet en referansegruppe blant annet bestående av kunstnere som skulle gi råd og innspill til utredningsgruppen.

Utredningsgruppen hadde tre møter med referansegruppen i forkant av arbeidet med rapporten. Referansegruppen ble i løpet av disse møtene ikke forelagt det kontroversielle

forslaget om å flytte forvaltningen av statens stipend og garantiinntekter fra kunstnerorganisasjonene til rådet (jf. oppslag i Klassekampen 12.6.14). Dette finner vi kritikkverdig.

Rapporten ble av utredningsleder Christine Hamnen overrakt kulturminister Torhild Widvey 2. juni 2014. Samme dag ble rapporten sendt ut på høring. Høringslisten var lang, men vi har merket oss at kun én av de nitten kunstnerorganisasjonene samlet i Kunstnernetverket var blant de inviterte høringsinstansene, dette til tross for at rapporten inneholder forslag til endringer som vil berøre kunstnerne spesielt. Vi ber om at kunstnerorganisasjonene i fremtiden som en selvfølge blir invitert som høringsinstans når spørsmål som angår kunstnerne blir berørt.

Høringsfristen ble satt til 15. august, noe vi syntes var en alt for kort frist, spesielt med tanke på at sommerferien kom i mellom. Vi er derfor glade for at vi kunne få en utvidet høringsfrist til 1. september.

Kommentarer til utredningsgruppens forslag:

Utredningsgruppen ble i sitt mandat blant annet bedt om å *vurdere om bestemmelsene i lov om Norsk kulturråd om sammensetning og oppnevning av rådet ivaretar hensynet til maktspredning og mangfold i kunstsyn på en tilfredsstillende måte.*

For å oppnå dette har utredningsgruppen foreslått flere endringer til Kulturrådets sammensetning og arbeidsmåter:

Rådets sammensetning:

1. Antall medlemmer av kulturrådet skal bli redusert fra 10 til 7, og rådet skal ikke lenger bestå av kunstnere som er ledere for hvert sitt fagutvalg, men *av medlemmer med kompetanse innenfor kunst- og kulturfeltet, organisasjon og ledelse, økonomi, forskning og utvikling. Medlemmene skal ikke representere særskilte kunstfelt. Medlemmene bør ha innsikt i det kulturpolitiske systemet.*

NBFs kommentar: Vi har forståelse for at det er behov for et råd som evner å se helhetlig på kulturlivet og som ikke er navlebeskuende overfor sitt fagfelt, men vi frykter at avstanden til kunst- og kulturlivet skal bli for stor og at regjeringens målsetning om økt frihet til kunstnerne på denne måten derfor ikke vil bli ivaretatt. Vi frykter også at kontakten med fagutvalgene vil bli for dårlig.

NBFs forslag: Primært mener vi at rådets sammensetning skal være som i dag og at 9 av rådets medlemmer, som i dag, leder hvert sitt fagutvalg. Sekundært foreslår vi at et flertall av medlemmene må være kunstnere/ ha kunstfaglig kompetanse. Vi vil understreke at kontakten med fagutvalgene i så fall må sikres på en tilfredsstillende måte.

Oppnevning av rådet:

2. Rådet skal ikke lenger oppnevnes av KUD. Det skal i stedet *nedsettes en valgkomité som utarbeider forslag til sammensetning av rådet. Kulturdepartementet utarbeider retningslinjer for valgkomiteens arbeid. Fylkeskommunene eller andre definerte regionale enheter gis rett til å foreslå rådsmedlemmer overfor valgkomiteen.*

NBFs kommentar: Vi er positive til denne nye ordningen om det fører til større åpenhet rundt oppnevningen av rådsmedlemmer. Vi er kritiske til at ikke også kunst- og kulturlivet inviteres til å foreslå rådsmedlemmer overfor valgkomiteen.

NBFs forslag: Kunst og kulturlivet inviteres til å foreslå rådsmedlemmer overfor valgkomiteen. Det er i tillegg viktig at en sikrer at prosessen blir så åpen som mulig.

Oppnevning av fagutvalg:

3. Rådet oppnevner fagutvalgene ut fra en *forslagsdatabase der for eksempel fylker, kommuner, organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner kan komme med forslag om fagutvalgsmedlemmer.*

NBFs kommentar: Vi mener at en forslagsdatabase er en god idé, men er bekymret for at et råd som ikke har representanter fra *alle* de ulike kunst- og kulturgrenene blant sine medlemmer, ikke vil sitte inne med tilstrekkelig kompetanse og kontakt med de ulike kunstfeltene til å kunne utnevne de mest kyndige innenfor de ulike feltene. Et mulig, kanskje litt ytterliggående, scenario kan være at et råd består av 1 økonom, 1 kulturforsker, 1 erfaren bedriftsleder, 1 erfaren kulturbyråkrat, 1 kritiker, 1 skapende og 1 utøvende kunstner. At disse skal som kollegium ha kompetanse til å oppnevne utvalg bestående av de mest kyndige innenfor alle de ulike kunst- og kulturgrenene, virker lite sannsynlig.

NBFs forslag: Rådets sammensetning vil også i fremtiden bestå av 10 kunstnere som i dag. Sekundært foreslår vi at det opprettes en valgkomité bestående av 9 kunstnere, fra hvert sitt felt, som utnevner fagutvalgene.

Forvaltningen av statens stipend og garantiinntekter:

4. *Forvaltningen av statens stipend og garantiinntekter legges til rådet. Disse fordeles av egne stipendkomiteer oppnevnt av rådet. Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere avvikles.*

Utredningsgruppens forslag begrunnes med:

a) At rådet ikke bare skal ha en armlengdes avstand til politikere og politiske interesser, men også til kunst og kulturlivet. Det innebærer “korporativisme” å bringe organisasjonene inn i forvaltningen av offentlige midler.

NBFs kommentar: Rapporten bruker mye plass på å diskutere prinsippet om armlengdes avstand. Det er rimelig at rådet sikres en armlengdes avstand til politikerne. Kunst- og kulturlivet må kunne arbeide uavhengig og fritt fra politiske interesser. At rådet skal ha en armlengdes avstand til resten av kunst- og kulturlivet, er derimot ikke like forståelig, tvert imot bør Kulturrådet ha nærkontakt med disse miljøene for å komme med gode og relevante forslag og tiltak, knyttet til hva som faktisk foregår i kunst- og kulturlivet.

Miljøene i Norge er små. Om det er Kulturrådet eller kunstnerorganisasjonene som er oppnevningssinstans for kunstnerne som skal sitte i stipendkomiteene, spiller mindre rolle for kunstnernes avstand eller nærhet til organisasjonene, de vil uansett være del av de samme miljøene.

Hvorfor “korporativisme” skal være et problem i forbindelse med stipendbehandlingen og oppnevningen av juryer, kommer ikke klart fram i rapporten. Det nevnes ingen konkrete eksempler på at stipendbehandlingen ikke foregår på en tilfredsstillende måte. I rapporten skapes det kun en teoretisk mulighet for at alt ikke er som det bør være, det framgår ikke av rapporten at det har blitt foretatt noen nærmere kontroll av dette.

I denne sammenhengen kan det være greit å merke seg at ifølge Kulturutredningen 2014 fungerer den statlige stipend- og garantiinntektsordningen godt, og bør videreføres.

b) Utredningsgruppen mener at kunstnerorganisasjonene har en viktig og legitim rolle i å ivareta kunstnerens interesser, men denne rollen bør holdes adskilt fra kunststøttesystemet som skal fordele støtte ut fra en uavhengig, kunstfaglig vurdering.

NBFs kommentar: Kunstnerorganisasjonene kan ikke sammenlignes med fagforbund som består av homogene grupper av lønnstakere. Kunstnerorganisasjonene, i hvert fall på det visuelle feltet, består av selvstendig næringsdrivende kunstnere som til sammen utgjør et konglomerat av interesser i form av ulike uttryksformer og fagområder. Kunstnerorganisasjonenes rolle i å ivareta kunstnerens sosiale og økonomiske interesser gjør dem dermed ikke uegnet til å oppnevne stipendkomiteer som skal vurdere kunstnerisk kvalitet og praksis, snarere tvert imot. Det er kunstnerne som har nærkontakt med feltet og som derfor har den kunnskapen som skal til for å kunne finne frem til de som best kan ivareta stipendkomiteens oppgaver. Det er i kunstnerens interesse at arbeidet i stipendkomiteene er godt kunstfaglig fundert, og dette forutsetter at utvalget kunstnere som sitter i stipendkomiteen er bredt sammensatt med hensyn til kjønn, alder, geografisk spredning og fagkunnskap. Hos Norske Billedkunstnere blir stipendkomiteen oppnevnt gjennom en lengre prosess. Enkeltmedlemmer og de 20 grunnorganisasjonene kommer med forslag til aktuelle kandidater. En nominasjonskomite foretar en utvelgelse der flest mulige faggrupper (maleri, fotografi, kunsthåndverk, tegning, grafikk, skulptur video/film/ dokumentar, installasjoner, stedsspesifikke- og relasjonelle uttrykk, lydkunst, performance, nettkunst, streetart, grafitti, tegneserier, artists' books, bruk av uterom og offentlige rom mm) innenfor billedkunstfeltet er representert. Til slutt går dette til en uravstemning hvor NBKs 2700 medlemmer får være med å stemme på hvilke 10 de mener bør sitte i stipendkomiteen. Stipendkomiteen skiftes ut hvert andre år, for å sikre en stadig gjennomstrømning av ulike fagpersoner. NBKs ordning tas stadig opp til revisjon, og er åpen for justeringer. Prosessen er transparent og demokratisk.

Det samme kan ikke sies om utnevningssprosessene i Kulturrådet i dag, og den nye foreslåtte ordningen vil heller ikke ha en tilsvarende transparens. De foreslåtte 7 rådsmedlemmene vil ikke kunne ha den samme oversikten over billedkunstfeltet som NBKs 2700 medlemmer.

Dagens fagutvalg for billedkunst og kunsthåndverk kan heller ikke sies å være spesielt bredt sammensatt når tre av utvalgets seks medlemmer ikke er praktiserende kunstnere, men kunsthistorikere/ skribenter/ kuratorer.

Å arbeide som praktiserende kunstner innebærer at en har en helt annen erfaringsbakgrunn og kompetanse enn kunsthistorikere og kuratorer. Vi har merket en tendens til at valget ofte faller på kunsthistorikere og kuratorer, ikke på kunstnere, når ulike forvaltningsorganer skal utnevne kunstneriske juryer og konsulenter. Det kan virke som om en teoretisk tilnærming til feltet er mer verdsatt eller forstått i den offentlige kulturforvaltningen enn den kunnskapen kunstnerne selv innehar. Mange kunstnere er kritiske til denne tendensen.

I rapporten er utredningsgruppen opptatt av at de som utøver makt skal ha nødvendig legitimitet hos berørte parter - at berørte parter opplever at de som utøver makt har en rett til å utøve den. Statens stipendkomiteer har en slik legitimitet hos kunstnerne i dag.

c) Uten at utvalget dokumenterer det, hevder de at kunstnere som ikke er organiserte eller som er organisert i organisasjoner som ikke utnevner egne stipendkomiteer, ikke får samme behandling som de kunstnerne som er organisert.

NBFs kommentar: Hvilke kunstnerorganisasjoner det er som ikke skal ha egne stipendkomiteer nevnes ikke. Stipendkomiteene utnevnt av kunstnerorganisasjonene skjeler ikke til medlemskap i noen kunstnerorganisasjon ved tildeling av stipend. I følge Bildende kunstneres forening i Hordaland sin nestleder, Erik Friis Reitan, går 24% av tildelingene gjort av Norske Kunsthåndverkeres stipendkomite til kunstnere som ikke er medlem av Norske Kunsthåndverkere: http://morgenbladet.no/ideer/2014/kvalitet_som_arbeidsredskap#.U-HlmBYcE6j.

Billedkunstnernes stipendkomité følger retningslinjer gitt av Staten og de forskjellige fondene/legatene ved innstilling til stipend. Årets stipendkomite avla en rapport i Billedkunst 4/2014 om årets stipendbehandling: <http://www.billedkunstmag.no/node/13865>. Denne rapporten beskriver en seriøs og grundig prosess hvor vurdering av høy kunstnerisk kvalitet både teknisk og idémessig samt faglig tyngde har vært sentrale vurderingskriterier og hvor en bredt sammensatt komite har sikret at stipendene støtter opp under et mangfoldig kunstfelt.

d) Utvalget hevder at dagens struktur av kunstnerorganisasjoner er utdatert og ikke speiler dagens kunstliv som stadig er i bevegelse, og hvor de estetiske praksisene endres og blir mer mangfoldige og kompliserte.

NBFs kommentar: Det er riktig at dagens kunstliv stadig er i bevegelse og at mange arbeider på tvers av fagfelt. Dette kommer til uttrykk i de ulike kunstnerorganisasjonenes medlemsmasser. Dagens kunstuttrykk fyller organisasjonene. Å jobbe innenfor det tredimensjonale kunstfeltet i dag, er vidt forskjellig fra den gang Norsk billedhoggerforening ble opprettet i 1946, da for blant annet å ta seg av krigsmonumentene som skulle reises etter krigen. Skulptørene på den tiden arbeidet først og fremst med stein og bronse og som oftest figurativt. I dag arbeider medlemmene i Norsk billedhoggerforening med et mye større register av materialer, uttrykksformer og med andre type ideer. Norsk Skulpturbiennale, arrangert og utviklet av Norsk Billedhoggerforening gjennom 15 år i samarbeid med sentrale utstillingsinstitusjoner, har vist nær sagt alle de kunstuttrykk innenfor tredimensjonal kunst som har oppstått i Norge i denne perioden frem til i dag. Kurator og jury arbeider selvstendig og utvelgelse av deltakere skjer uavhengig av medlemskap i NBF. Vi opplever at det fortsatt gir mening å snakke om tredimensjonal kunst i kontrast til det todimensjonale.

Innenfor billedkunstfeltet har vi dessuten alle distriktsorganisasjonene og Unge Kunstneres Samfund (UKS) som ikke er delt inn i fagdisipliner og som derfor favner vidt. NBF er en del av Norske Billedkunstnere (NBK), og NBK omfatter i praksis all visuell kunst, med unntak av kunsthåndverk, som har sin egen organisasjon, Norske kunsthåndverkere (NK).

Det visuelle feltets inndeling i fagorganisasjoner kan oppleves som unødvendig i en tid hvor grenser viskes ut og mange arbeider på tvers av fagfelt. Vi vil hevde det motsatte, at fagorganisasjonene er med på å tydeliggjøre ulike retninger innen feltet og på den måten å sikre et mangfoldig kunstliv.

e) Utredningsgruppen mener også at det er viktig at prosjektstøtte og individuell kunstnerstøtte ses i sammenheng.

NBFs kommentar: Så lenge komiteen som skal fordele statens stipend og garantiinntekter ikke er den samme som fordeler prosjektmidlene fra kulturfondet, kan vi ikke se at det i praksis vil bli noe lettere enn det er i dag å se disse ordningene i sammenheng.

Derimot er det viktig og praktisk at tildelingene fra Statens stipend og garantiinntekter sees i sammenheng med stipendene fra Vederlagsfondet og Billedkunstnernes Hjelpesfond, slik det

blir gjort i dag. Flere av Vederlagsfondets og Billedkunstnernes Hjelpfonds stipender tilsvarer et arbeidsstipend, og det er derfor rimelig å se til at ikke samme kunstner får tildelt slike store stipend fra flere instanser samtidig. Kunstnerorganisasjonene utfører i dag et betydelig arbeid som sekretariat for stipendkomiteene. En eventuell overføring av oppnevningmyndigheten til rådet vil dermed gi behov for økt administrativ kapasitet i Norsk kulturråd, og behov for økte bevilgninger for å dekke utgiftene til stipendkomiteene i rådet. Billedkunstnerorganisasjonene vil på sin side fortsatt ha kostnader knyttet til stipendbehandlingen av stipendene fra Vederlagsfondet og Billedkunstnernes Hjelpfond. Og kunstnerne vil måtte søke stipend i flere omganger, noe som vil føre til at disse må sette av enda mer tid til søknadsskriving. Altså vil forslaget fra utredningsgruppen føre til et mer tungrodd og kostbart system.

Utredningsgruppen er opptatt av å sørge for et mangfoldig kulturliv. *For å oppnå et slikt mål bør det være en spredning i kunstsyn og nettverk som er sentrale i tildelinger av støtte.* Dersom Kulturrådet skal tildele alle statens bevilgninger til kunstnerne, vil dette kunne føre til en maktkonsentrasjon og til at et mindre mangfold av kunstuttrykk vil få støtte.

Kulturrådet er ingen objektiv og uhildet organisasjon. Rådet har strategiplaner, satsingsområder og meninger om hvilke typer kunst det bør satses på, jf. «nyskapende» og «nye kunstneriske uttrykksformer» i det følgende: *«Ifølge gjeldende forskrift om tilskudd fra Norsk kulturfond er støtteformålet presisert til i første rekke å gjelde enkelttiltak og forsøksvirksomhet. Ved tildelinger fra Norsk kulturfond har rådet derfor lagt vekt på å støtte nyskapende kunst, stimulere til nye kunstneriske uttrykksformer og stimulere nye formidlingsmåter.»*

f) Utredningsgruppen vil ha en forenklet komiteestruktur med færre stipendkomiteer.

NBFs kommentar: Komitestrukturen med 24 ulike komiteer er med å sikre den tilstrekkelige spisskompetansen som skal til i vurderingen av de ulike kunstformene. Billedkunstfeltet er i tillegg et bredt felt sammensatt av så mange ulike uttrykksformer og fagfelt at det er nødvendig med 10 medlemmer for å sikre tilstrekkelig bredde i komiteen.

En komiteestruktur med færre komiteer og komitemedlemmer vil kunne føre til at mangfoldet i kunstsyn ikke sikres like godt som i dag.

NBFs forslag: Ordningen med at Kunstnerorganisasjonene utnevner stipendkomiteene for statens stipend og garantiinntekter opprettholdes.

5. Tiltak på post 74 som egner seg for en kunstfaglig vurdering, legges inn i Norsk kulturfond. Øvrige tiltak som i dag ligger på post 74, flyttes til andre poster på Kulturdepartementets budsjett.

NBFs kommentar: NBF har forståelse for at det på denne posten er nødvendig og hensiktsmessig å foreta en opprydning. Det er imidlertid viktig at gode tiltak som i dag finnes under denne posten også i fremtiden sikres en forutsigbar økonomi.

6. Ordninger, tilskuddsformål og utvalgs- og komitéstrukturer gjennomgås med sikte på forenkling og samordning og for å sikre en fleksibel og transparent forvaltning av fonds- og stipendmidler

NBFs kommentar: Utredningsgruppen er opptatt av at kunststøttesystemet må være innrettet slik at det ikke er unødig komplisert, og dermed uoversiktlig og tidkrevende, for dem som skal søke støtte. Kunstnerne er likevel utfra et maktspredningsperspektiv opptatt

av å ha flere steder å søke og flere komiteer å bli vurdert av j.fr høringsrundene rundt Løkenutvalget 2008 og Fond for lyd og bilde.

Med tanke på den forestående gjennomgangen, vil vi få nevne noen temaer vi synes er særlig viktige i denne sammenheng.

I rapporten nevnes det at etter Kulturløftet I og II har andelen midler av kulturbudsjettet som går til Kulturrådet og Statens kunstnerstipend blitt mindre. Dette viser at gjennom denne perioden hvor kulturfeltet ellers har blitt løftet økonomisk, har ikke det frie feltet og kunstnerne fått en tilsvarende del av disse godene. Dette er også noe som trekkes fram i Kulturutredningen 2014. Det er nå på tide at kulturlivets primærnæringer løftes og at de økonomiske rammene for kulturfondet og statens kunstnerstipend øker.

Vi vil i denne sammenheng spesielt trekke fram Statens garantiinntekter (GI) og de 10-årige stipendene som i 2014 kom til erstatning for GI. GI vil nå etter hvert utfases, noe billedkunstnerne ser på som et stort tap. Aller helst hadde vi altså sett at GI kunne gjeninnføres: Lange stipendperioder sikrer konsentrasjon rundt skapingsprosessen. De sikrer frihet til innovasjon og eksperimentering. Det er uten tvil dette som hos billedkunstnerne gir best uttelling med hensyn til kunstnerisk mangfold og kvalitet, og som via formidlingsapparatet, galleriene, museene og det offentlige rom, kommer samfunnet og publikum til gode. Mangeårige stipendperioder tilgodeser tidkrevende kunstneriske prosesser. I 2014 ble det ledig 61 GI-hjemler, men vi fikk bare 53 nye 10-årige stipend. Dette forklares med at de nye 10-årige stipendene er mer kostbare, fordi det er en annen avkortingsregel for disse enn for GI. Siden 1997 har man over tid utfaset 43 GI-hjemler, dette til tross for at antall kvalifiserte søkere langt har oversteget ledige hjemler. Kunstnerne trenger i dag flere lange stipend. Vårt ønske er at det årlig tilføres «friske» midler til budsjettet slik at antall lange stipend ikke blir færre enn antall ledige GI-hjemler. Over tid ønsker vi at antall stipend øker slik at vi minst kommer på høyde med nivået for GI-hjemler i 1997. Flest mulig av de kvalifiserte søkerne bør i fremtiden tilgodeses med stipend.

Innkjøpsordningen under Norsk Kulturråd ble lagt ned i 2006; innkjøpene skulle heretter gjøres av museene selv, noe som har ført til at offentlige innkjøp av billedkunst er redusert. Denne endringen har resultert i færre innkjøp. Det kan se ut som om midlene delvis er spist opp av institusjonene. Det er viktig med innkjøp for å sikre gode verk og viktige perioder innen samtidskunsten. Vi ønsker derfor at en gjeninnfører en innkjøpsordning for billedkunst lagt inn under Kulturrådet.

Med vennlig hilsen
Styret i Norsk Billedhoggerforening
v/ styreleder Christine Aspelund (sign)